

СПОСОБИ ОХОРОНИ ПРАВ НА НАУКОВІ ВІДКРИТТЯ

Савченко Г. М., Марченко М. О.
*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Для науковців не втрачає актуальності проблема охорони прав на результати своїх фундаментальних розробок. Особливо, коли такі результати мають форму довершеного фундаментального наукового положення, тобто наукового відкриття.

Існують можливості захисту прав шляхом застосування діючих інститутів інтелектуальної власності, але кожен з них має певні недоліки. Насамперед, можлива патентна охорона у вигляді винаходу, але такий патент засвідчуватиме авторство не на саме відкриття, а на технічне рішення, в якому воно використано. Крім того, здійснювані науковцями відкриття часто ще не мають практичного втілення, придатного до патентування. Натомість авторське право не передбачає взагалі ніяких експертних заходів для виявлення сутності об'єкта охорони. Наразі авторське право є найбільш вживаним засобом охорони авторства на наукові роботи шляхом їх публікації чи депонування, але зазначена охорона стосується лише форми вираження твору, а не самої ідеї, теорії, принципу, системи, викладеної в ньому. Охорона відкриття через патентне або авторське право є опосередкованою. Виявляється складним оцінити саме відкриття автора і визначити відповідну винагороду. Для безпосередньої комерціалізації наукове відкриття може розглядатися як об'єкт комерційної таємниці, але це виключає можливість його публічного розголошення, в чому автор відкриття, як науковець, якраз і зацікавлений.

На прикладі СРСР можна бачити, що можлива спеціалізована охорона наукового відкриття, як окремого інституту інтелектуальної власності, який передбачає експертизу, виявлення і реєстрацію відкриття, визнання за автором прав на відкриття, зокрема прав на авторство, пріоритет і визначену винагороду. Але функціонування такого інституту мало низку проблем, насамперед – через складності виявлення відкриттів. Ці проблеми розширилися і на незалежну Україну.

В законодавстві України визначено поняття «наукове відкриття», розроблений проект Закону про наукові відкриття, але механізми використання прав на наукові відкриття, як окремого об'єкта інтелектуальної власності, відсутні, тому вітчизняні науковці вимушені здійснювати опосередкований захист відкриттів через інші об'єкти права інтелектуальної власності.